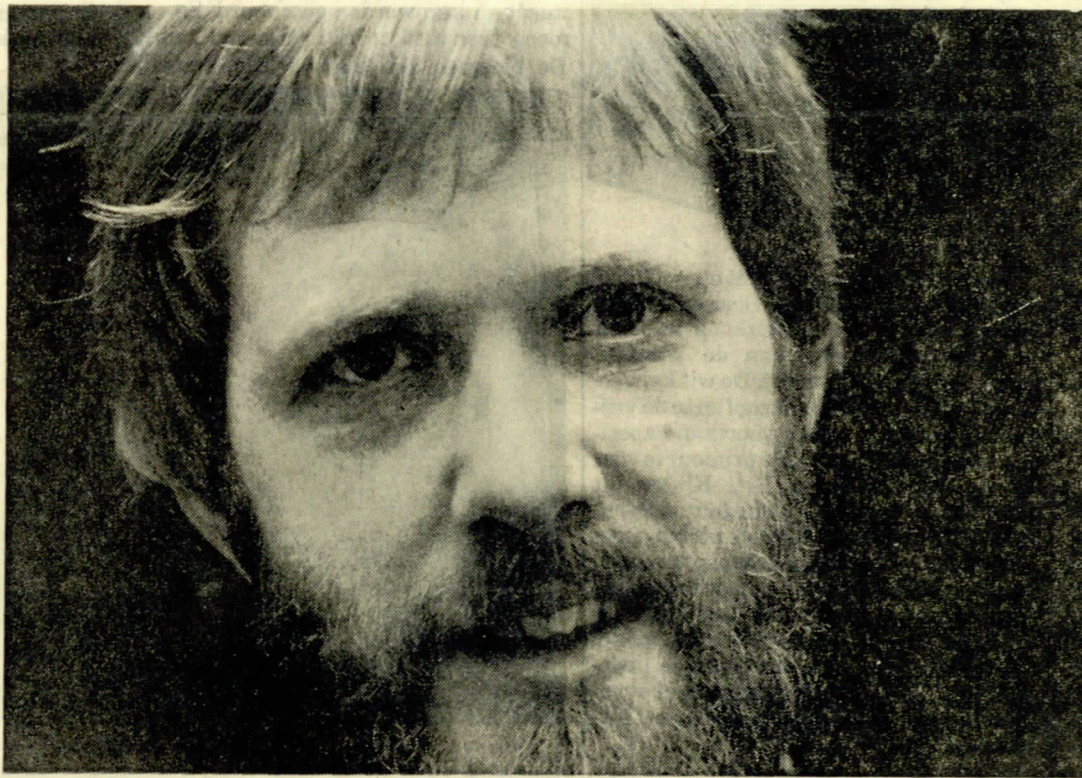

Te weinig taalcorrespondenten in Westerkwartier

Het vriendelijkste Gronings dat er is. Zo schetst Siemon Reker de Groninger taal zoals die in het Westerkwartier wordt gesproken. „Het is echt heel mooi, prachtig om te horen”, voegt hij er lyrisch aan toe. En Reker kan het weten. Sinds begin dit jaar is hij als streektaalfunktionaris verbonden aan het Nedersaksisch Instituut van de Groninger Rijksuniversiteit en daardoor komt hij met alle soorten Gronings in aanraking. Dat gebeurt vooral dankzij het net van dialect-correspondenten dat hij inmiddels in de provincie heeft uitgezet. Vijfhonderd (!) vrijwilligers houden hem op de hoogte met het wel en wee van de Groninger taal. Behalve uitgerekend in het Westerkwartier (. . .), want daar lag de belangstelling tot dusverre ver beneden het gemiddelde. Hoog tijd dus om dat te veranderen.

sommige plaatsen kan rekenen op bijna twintig correspondenten.

„Op een of andere manier vinden de inwoners van het Westerkwartier hun taal zeker geen echt Gronings”, veronderstelt Siemon Reker. Het was hem eerder al opgevallen dat er opmerkelijk weinig literatuur verschijnt in het Westerkwartiers („de bundel 'Nadde Spoanen' van Egge Wieringe met korte verhalen in het Marums is het enige dat me zo te binnen schiet”) en ook het aantal 'Westelijke' bijdragen in het Groninger culturele tijdschrift Toal en Taiken stelt teleur. Wat dat betreft moet het geringe aantal aanmeldingen hem niet hebben verbaasd.

Extra interessant

Er reageerden uit het Westerkwartier slechts twee personen . . . „En ook nog twee mannen uit de jongste generatie (tot 33 jaar)”, vertelt Reker. „Jammer, want het Westerkwartiers is juist extra interessant door allerlei klinker-toestanden. Ik weet nog niet precies wat er aan de hand is, maar er ligt bijvoorbeeld een duidelijk verschil tussen 'oet' en 'uut'. Het zou prachtig zijn om daar meer over te weten te komen. En over de vraag of het Westerkwartiers wel Gronings is en niet een beetje Drents, hoeft men niet in te zitten. Het Westerkwartier ligt in Groningen dus laten we het simpel maar op Gronings houden.”

Behalve naar de streek heeft Siemon Reker 'zijn' correspondenten gemakshalve ook ingedeeld naar leeftijd. Uit de inmiddels ingevulde enquêteformulieren blijkt inderdaad een groot verschil in uitspraak tussen jongere en wat oudere Groningers. Het zal op het Nedersaksisch Instituut zorgvuldig in kaart worden gebracht. Is zoiets belangrijk? Siemon Reker vindt - uiteraard - van wel. „Want wat je er ook van vindt, het Gronings is aan het veranderen en dus is een bepaalde vorm van die streektaal ook al aan het verdwijnen. Het is alleen al de moeite waard om dat vast te leggen. Maar deze veranderingen (waarom het ene woord wel en het andere niet) geven ook inzicht in taalkundige stellingen en bovendien vinden veel mensen de streektaal interessant. Je moet de mensen er even op laten letten, maar als ik tijdens een lezing vertel dat veel jongeren tegenwoordig 'ik gaai' zeggen in plaats van 'ik goa' vindt men het opeens leuk en ontstaan er heftige discussies”, aldus Reker.

Hij verklaart de uitspraak 'ik gaai' als een logisch gevolg van de kindertaal. „Een kind zegt eerst 'hij gaat' en dan automatisch 'ik gaai'. Vroeger corrigeerden ouders dat merkbaar; nu niet meer.” Uit een onderzoek op twee lagere scholen in de stad Groningen en de christelijke lagere school in Visvliet trok Reker de conclusie dat veelgemaakte taalfouten vaak vanuit het Gronings te

verklaren zijn. „Vergeleken met de onderbouw wordt dat soort fouten groter in de bovenbouw.” Uit het feit dat het aantal spelfouten daarentegen juist minder wordt concludeerde Reker, die tientallen leerlingen een opstel liet schrijven, dat het onderwijs te weinig aandacht besteedt aan de streektaal. Om onderwijzers duidelijk te maken hoe taalfouten vanuit het (door de leerlingen thuis gesproken) dialect ontstaan gaat deze maand nog een groot aantal brochures („Nederlands, Gronings en de basisschool”) de deur uit richting onderwijzend personeel.

Overigens heeft men op de school in Visvliet veel minder problemen met de streektaal dan in de stad Groningen. „Hoewel ook in de stad een dialect wordt gesproken menen ouders daar vaak dat hun kinderen al Nederlands kennen. In Visvliet wordt het probleem onderkend. Daar zeggen de ouders: onze kinderen moeten nog Nederlands leren”, aldus Reker. Hij is een groot voorstander van de invoering van de streektaal op lagere scholen. „De taalboekjes die nu worden gebruikt zijn geschreven voor kinderen uit Holland, niet voor Groningse kinderen. Het is struisvogelpolitiek om het dialect uit de schoolklas te weren. Ook voor import-ouders uit Arnhem die niet willen dat hun kinderen thuis 'zo lelijk' plat gaan praten. Juist door op school aandacht aan het Gronings te besteden kan de meester daar systematisch wat aan doen. De

echte tegenstanders zouden er dan ook voorstander van moeten zijn.”

Spelling

Van de hand van Siemon Reker, wiens salaris grotendeels door de provincie Groningen wordt betaald, verscheen inmiddels ook een spellingboekje. In deze 'handleiding voor het lezen en schrijven van Groninger teksten', die is uitgegeven door de Stichting 't Grunneger Bouk, staat onder meer een opsomming van het gebruik van klinkers (Grönneger en Grunneger!), medeklinkers (pakde - pakte) en leestekens (d'jaze - de jas). Geen woordenlijst, want het is niet de bedoeling dat de streektaalfunktionaris een Gronings woordenboek gaat samenstellen. „Ik ben eigenlijk ook niet zo'n regelgever, maar ik heb het spellingboekje gemaakt op verzoek van de begeleidingscommissie, die daar al een tijdje mee bezig was, zodat men in ieder geval helderheid had over de basisregels en vooruit kon.

Een beperkte woordenlijst komt er overigens toch, want uit de enquêteformulieren is niet alleen een groot aantal verschillende werkwoordsvormen en andere dagelijks te gebruiken dialectvormen tevoorschijn gekomen, maar ook een groot aantal bijzondere woorden, zoals verschillende uitdrukkingen voor dezelfde spelletjes of dezelfde planten. Uit grote delen van de provincie kreeg Reker, die sinds 1971 een meer dan gewone belangstelling voor het Gronings koestert, inmiddels enthousiaste reacties op zijn vragen en nu wordt ook met smart op reacties vanuit het Westerkwartier gewacht. „Het zou heel irritant zijn als er geen reacties komen en ik met een witte vlek op de kaart blijf zitten”, aldus Reker. Nuchtere Groningers die naar aanleiding van Rekers werkzaamheden bang zijn dat er vanuit de universiteit een grote nationalistische beweging op touw wordt gezet, kunnen hun bevreesdheid wat de streektaalfunktionaris betreft laten vieren. Van hem hoeven de plaatsnaamborden nog niet in het Gronings overgeschilderd te worden en mogen soortgelijke akties eveneens uitblijven. „Ik denk dat zulke akties verkeerd zijn omdat ze weerzin opwekken. We doen het daarom kalm aan, maar je weet het natuurlijk nooit. Misschien bewerkstellig ik door m'n werk wel dingen waar ik zelf geen voorstander van ben . . .”

Lecher's Coma
1 nov '04